

תורת הבטחון – חודש אדר

משנכנס אדר מרבנים בשמחה

דמי שחי כל ימיו, ויודע באמת, ומרגיש שהשי"ת הוא המנהיג כל העולם כולו, ואין דבר שנעשה בלי השגחתו, הרי הוא תמים בשמחה, שיודע שכל מה שכבר נעשה היתה הטוב האמיתי. ולא עוד, שהבוטח בהשי"ת יודע שלא יחסר לו פרנסתו, וישג כל צרכיו, ואינו דואג על שום דאגה שבעולם, וכל ימיו של הבוטח בה' הרי הוא חי במנוחת הנפש, ואינו דואג כלל. וכן האריך המהר"ל (פרשת חוקת) וז"ל, "כי האמונה הוא מי שבוטח בו יתברך, אין לו בו רק שמחה, שזה ענין אמונה, שמאמין בו ובוטח בו, ועם הבטחון השמחה. אבל עם הכעס אין כאן אמונה... ודבר זה ידוע, כי מי שאינו מאמין ובוטח בו יתברך בבטחון גמור, הוא בכעס ובמכאובות", עכ"ל.

וא"כ, בחודש אדר, שהוא חודש שמרבין בשמחה, האופן להיות בשמחה הוא רק ע"י האמונה והבטחון בהשי"ת, וא"כ בחודש זה יתחזק כל אחד ואחד להיות מאמין ובוטח בה', וממילא יהיה תמיד בשמחה בגדולה מכח האמונה ובטחון בהשי"ת, והמשיך נבאר זה.

חודש אדר - חודש של אמונה ובטחון

איתא בגמ' ביצה (טו, ב): "ואמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון: הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, שנאמר אדיר במרום ה'. אי נמי: אדרא כשמיה, כדאמרי אינשי: מאי אדרא - דקיימא לדרי דרי. תניא נמי הכי: שדה שיש בה אדר אינה נגולת, ואינה נחמסת, ופירותיה משתמרין", ע"כ. ופי' רש"י (בד"ה יטע בהן אדר) וז"ל, "אילן חשוב הוא, יש לו שם למרחוק ואומרים: פלוני יש לו אדר בשדהו, ומתוך כך היא נקראת על שמו, ואם הולך למדינת הים, ובא אחר והחזיק בה - יש לו עדים הרבה שהיתה שלו, ואילו מכרה - היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני", עכ"ל.

אולם בכמה מספרים הקדושים, ביאר דברי הגמ' שקאי על 'חודש אדר', דמי שרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן חודש אדר. ועי' במש"כ הבני יששכר (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר ד') וז"ל, "ופירשנו דהנה נסי חדש ניסן המה נסים נגלים

איתא בתענית (כט, א): "משנכנס אב ממועטין בשמחה וכו' אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: בשם שמשנכנס אב ממועטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה", ע"כ. ופירש רש"י (בד"ה משנכנס אדר) וז"ל, "ימי נסים היו לישראל, פורים ופסח", עכ"ל. הרי השמחה שבחודש אדר הוא מחמת הניסים שנעשו באותו חודש.

החודש אשר נהפך לשמחה

הנה כתיב במגילת אסתר (ט, כב): "כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". הרי מבואר שכל החודש נהפך לשמחה. וכן הוא להדיא בדברי הגר"א (שם) וז"ל, "והחדש אשר נהפך כו'. פי' כאשר יושבין בצרה כמו שהיה כאן, שסוברים שבאותו חודש יבא צרה, כיון שהגיע אותו חודש הם בצרה גדולה יותר. לכן אמר 'החודש אשר נהפך', כי כל החודש נהפך לשמחה. וזהו שאמרו בגמרא (תענית כט, ע"א) כשם שנכנס אב ממועטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבנים בשמחה, ולכאורה קשה היאך שייך זה בזה. אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר, כי כמו משנכנס אב ממועטין בשמחה, שכל החודש היה ביוגון, כך באדר כל החודש נהפך לשמחה כנ"ל", עכ"ל.

ודין זה דמשנכנס אדר מרבנים בשמחה לא הובא בשו"ע, וכבר עמדו המפרשים על זה והק' מדוע נשמט דין זה בשו"ע דמשנכנס אדר מרבנים במשמחה, ואילו הדין דמשנכנס אב ממועטין בשמחה הובא בשו"ע (סי' תקנ"א), וצ"ע.

שמחה הוא רק מחמת האמונה והבטחון בהשי"ת

הנה האופן להיות בשמחה הוא אך ורק במדת האמונה והבטחון בהשי"ת, כדכתיב (תהלים לג, כא): "כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו". שהבוטח בה' הוא תמיד בשמחה!

שנתגלה אז לבאי עולם שידוד המערכה על ידי שם הוי"ה, ובה בודאי לא יפול הספק לשום בן אדם כמו"ש לעיל, אבל נסי אדר המה נסתרים בטבע, אך עם היות שהיה בטבע, עכ"ז היה באופן כזה שלא היה מסתפק בו שום בן אדם כמו"ש לעיל, וזהו שרמזו הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, היינו יטע וישים בתוך נכסיו השכל הנשמע מן חדש אדר, כי העוסק בסחורה ובנכסים ויאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה כי היה הדבר בטבע שבחתי [שסחתי] במסחר פלוני ובמקום פלוני, הנה לא יתקיימו נכסיו, אבל אם ישים אל לבו כי השגחת הש"י מלושב בטבע והוא המסבב לדבר הזה כעין המעשה דחדש אדר, הנה יתקיימו נכסיו, וז"ש לראיה אדיר במרום ה', הגם שהנהגת הטבע הוא מן שם אלקי"ם, עכ"ז הוי"ה הוא האלקי"ם והכל הוא מהשגחת השם שם הנכבד הוי"ה המהוה כל הויות כרצונו, הבן", עכ"ל.

הרי שהתכלית של חודש אדר הוא להיות מאמין בהש"ת בכל עניני הטבע [ניסים נסתרים], שהוא כולו בהשגחת הש"ת, ואין שום כח אחר בעולם. והגם שהוא כולו נסתר, ואינו נראה לעין כל שהש"ת הוא המנהיג את כל העולם כולו, מ"מ זהו הלימוד מכל המעשה של פורים שנראו לכל, שהש"ת מנהיג כל הנהגת הטבע. ומי שמשים יסוד זה מיוחדש אדר בתוך נכסיו, יזכה שיתקיימו נכסיו!

נס פורים היה גדולה מנס של חנוכה

ועל דרך זה ביאור הגר"א דברי הגמ' בחולין (קלט, ע"ב): "אסתר מן התורה מנין? ואנכי הסתר אסתיר", ע"כ. והק' הגר"א (אסתר א, ב) דמאי קשה להו על אסתר מנין היא מן התורה, יותר משאר צדיקים שנעשה נס על ידיהם? ותירץ הגר"א ז"ל, "דבנס שבארץ ישראל אין כל כך חידוש, ולכן חנוכה אינו נס כ"כ כמו פורים שאף שהיה נס גדול מאוד, לפי שהיה בזמן המקדש. ומ"ש 'אסתר מן התורה מנין', פירושו, היכן מרומז שאפילו בהסתר פנים, דהיינו בגלות, עושה לנו נס גדול כזה. ואמרו, דכתיב "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", פי' אפילו בשעת הסתר פנים אשלח את אסתר ... "אסתיר" מרומז על אסתר, שעושה לנו נסים אך הם בהסתר ... שהקב"ה יעשה לנו נס גדול כזה, ואמרו שזאת היה בימי המן. לכן היה נס גדול יותר מחנוכה וכו'", עכ"ל.

הבוטח בה' נוטע עצמו כאילן

והנה כפשוטו כוננת דברי הגמ' "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר" קאי על הנוטע אילן בתוך נכסיו כמו שפי' רש"י. אולם יש להוסיף, דהבוטח בה' יש דמיין נפלאה לאילן. דהנה

כתיב (ירמיהו יז, ז): "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי". הרי הפסוק בתורתנו הקדושה דימה הבוטח בה' לעץ שהוא שתול על מים, דלעולם אינו דואג, שאפילו אם כל העולם כולו הם בשנת רעב, ואין לכל העולם גשם, ועל כן האילנות אינם מגדלין פירות, מ"מ אילן זה ששרשיו הם שתול במים, אינו תלוי כלל במה נעשה בכל שאר העולם, ולעולם אל חסר אילן זה מפירותיו.

וכן הוא הדין לענין הבוטח בה', שאפילו אם כל העולם כולו, דואגים על פרנסה, או איזה חולי ומחלות, או שאר דאגות שבעולם, הרי בוטח בה', אינו מושרש לשרשיו של כל העולם, ושרשיו אינו תלוי כלל בדאגות אלו, רק הוא מושרש במקור הכל, מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכיון שכן יודע שאינו צריך לדאוג על כלום. וזהו מה שאמר הגמ', "יטע בהן אדר" – והכוונה, שיעשה עצמו, כמו שדימה הקרא הבוטח בה', לאילן ששרשיו במים, וע"כ לעולם יתקיימו נכסיו, אפילו אם כל העולם כולו יחסר להם פרנסתם, ודואג על כל דאגות שבעולם.

וכל זה מפורש בדברי החובת הלכות (שער הבטחון, פתיחה) ז"ל, "אך תועלות הבטחון בעולם, מהן מנוחת הלב מן הדאגות העולמיות, והשלוח מנדנד הנפש וצורה לחסרון תאוותיה הגופיות, והוא בהשקט ובבטחה ובשלוח בעולם הזה, כמו שכתוב ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו, ואמרו: והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו וגו'", עכ"ל. הרי שהבוטח בה' הרי הוא תמיד במנוחת הנפש מן הדאגות העולמיות, ר"ל כל דאגה שיתכן להיות בעולם, וגם אם כל העולם כולו הם בדאגה, הרי הבוטח בה' אינו בכללם. והוא קאי תמיד במנוחת הנפש, שמושרש בשרשים שאינם תלוי בכל העולם כולו, כמו דכתיב בקרא.

שמחה בכל השנה כולה

ולפי זה מובן הייטב מדוע משנכנס אדר מרבים בשמחה, שזהו חודש של אמונה ובטחון בהש"ת כנ"ל. וא"כ לפי זה י"ל דזהו הטעם מדוע לא הוזכר הך דין בשו"ע, דלעולם כל אחד ואחד חייב להיות בשמחה תוך כל השנה כולה. שחייב כל אחד ואחד להיות תמיד מאמין ובוטח בהש"ת, רק בחודש אדר הוא חודש של חיזוק גדול במדת האמונה ובטחון. וכיון שחייב כל אחד ואחד להיות כן בכל השנה כולה לא הובא דין זה בשו"ע, שכל אחד ואחד חייב להיות בשמחה תמיד מכח מדת האמונה והבטחון בהש"ת.